

ინფორმაცია ყოვლისმომცვედი რეგიონული ეკონომიკური პარტნიორობის შეთანხმების შესახებ

რეზიუმე

2020 წლის 12-15 ნოემბერს, ქ. ჰანოი პანდემიის გამო ვირტუალურ რეჟიმში მასპინძლობდა (ვიეტნამი 2020 წელს ASEAN-ის თავმჯდომარე ქვეყანა იყო) სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის ქვეყნების ასოციაციის (ASEAN) რიგით 37-ე სამიტს, სადაც ხელი მოეწერა რეკორდული რაოდენობის, 80 სხვადასხვა სახის საერთაშორისო დოკუმენტს. თუმცა უდავოდ, სამიტის ყველაზე მნიშვნელოვან მიღწევად უნდა ჩაითვალოს 15 ნოემბერს ხელმოწერილი შეთანხმება ყოვლისმომცველი რეგიონული ეკონომიკური პარტნიორობის (Regional Comprehensive Economic Partnership – RCEP) შესახებ. საბოლოო ჯამში აღნიშნული შეთანხმება 2022 წლის 1 იანვარს შევიდა ძალაში.

მოლაპარაკებები შეთანხმების დადებაზე 8 წლის განმავლობაში მიმდინარეობდა და მასში მონაწილეობას იღებდა ASEAN-ის 10 წევრი-სახელმწიფო (ინდონეზია, მალაიზია, ფილიპინები, სინგაპური, ტაილანდი, ბრუნეი დარუსალამი, ვიეტნამი, მიანმარი, ლაოსი და კამბოჯა) და მისი ხუთი პარტნიორი ქვეყანა (ჩინეთი, იაპონია, სამხრეთ კორეა, ახალი ზელანდია და ავსტრალია).

15 სახელმწიფოს მიერ შექმნილი გაერთიანება მსოფლიოს უმსხვილეს თავისუფალი ვაჭრობის ბლოკს წარმოადგენს, რომელიც 2019 წლის მონაცემების თანახმად მოიცავს მსოფლიო მოსახლეობის 29%-ს, მსოფლიო ექსპორტის 26%-ს, მსოფლიო იმპორტის 25%-ს და მსოფლიო მშპ-ს 30%-ს.

ექსპერტების აზრით, RCEP-ის შეთანხმებას საკმაოდ დიდი პოტენციალი გააჩნია და ის მომავალი 10-20 წლის განმავლობაში შეამცირებს მთელ რიგ ტარიფებს იმპორტზე.

შეთანხმების მიზანია ინტეგრირებული ბაზრის შექმნა. RCEP საშუალებას აძლევს კომპანიებსა და მეწარმეებს გამართივებული წესებით და დამატებითი რეგულაციების გარეშე განახორციელონ შეთანხმებაში მონაწილე ქვეყნის ტერიტორიაზე საკუთარი პროდუქციის და მომსახურების მიწოდება. ამასთან, შეთანხმება ფოკუსირებულია ვაჭრობის, ინვესტიციების, ინტელექტუალური RCEP-ის შეთანხმება აერთიანებს ეკონომიკური განვითარების დონით სხვადასხვა საფეხურზე მყოფ ქვეყნებს. ერთ ბლოკში გაერთიანდა ნაკლებად განვითარებული, განვითარებადი და ეკონომიკურად განვითარებული ქვეყნები.

ამასთან შეთანხმებაში არაფერია ნახსენები მთავრობის სუბსიდიების, გარემოს დაცვის, შრომის სტანდარტების დაცვის და სოფლის მეურნეობის საკითხებზე.

მიუხედავად ზემოაღნიშნულისა, 20 თავისაგან შემდგარი RCEP-ის შეთანხმება მნიშვნელოვანი დოკუმენტია თავისი მასშტაბითა და შინაარსით.

ექსპერტების ვარაუდით, აშშ-ისა და ინდოეთის მიერ შეთანხმებაზე არ მიერთება ხელს შეუწყობს ჩინეთის გავლენის გაზრდას სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის რეგიონში, სადაც პანდემიის მიუხედავად ჩინეთის სავაჭრო ბრუნვა მაინც მატულობს. შექმნილი ვითარებით ასევე მოგებული დაარჩებიან იაპონია და სამხრეთ კორეაც.

საკვანძო სიტყვები: შეთანხმება, ასეანი, სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზია;

შეთანხმების მიზანია ინტეგრირებული ბაზრის შექმნა. RCEP საშუალებას აძლევს კომპანიებსა და მენარმეებს გამართივებული წესებით და დამატებითი რეგულაციების გარეშე განახორციელონ შეთანხმებაში მონაწილე ქვეყნის ტერიტორიაზე საკუთარი პროდუქციის და მომსახურების მიწოდება. ამასთან, შეთანხმება ფოკუსირებულია ვაჭრობის, ინვესტიციების, ინტელექტუალური

საკუთრების, ელექტრონული კომერციის, მცირე და საშუალო საწარმოების და ეკონომიკური თანამშრომლობის საკითხებზე.

RCEP-ის შეთანხმება აერთიანებს ეკონომიკური განვითარების დონით სხვადასხვა საფეხურზე მყოფ ქვეყნებს. ერთ ბლოკში გაერთიანდა ნაკლებად განვითარებული, განვითარებადი და ეკონომიკურად განვითარებული ქვეყნები.

წყნარი ოკეანის რეგიონის ქვეყნების თავისუფალი ვაჭრობის ყოვლისმომცველ და პროგრესულ შეთანხმებასთან (The Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership – CPTPP) შედარებით, RCEP-ის შეთანხმება თავისი მოცულობით ნაკლებად ამბიციურია. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ამ ორ მეგა-რეგიონულ სავაჭრო შეთანხმებას შორის მნიშვნელოვანი განსხვავებებიც არსებობს.

CPTPP-ის შეთანხმება რეგიონულ ვაჭრობაში საქონლის 95%-ზე აუქმებს ტარიფებს, ხოლო RCEP კი მხოლოდ საქონლის 90%-ის ტარიფების გაუქმებას ისახავს მიზნად.

მეორე მხრივ, RCEP-ის შეთანხმების ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის დებულებები დიდად არ განსხვავდება იმ დებულებებისაგან, რომლებზეც ქვეყნები შეთანხმდნენ ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციაში განცვირანების დროს. ამ მხრივ RCEP ჩამორჩება CPTPP-ის შეთანხმების მოთხოვნებს.

ამასთან, შეთანხმებაში არაფერია ნახსენები მთავრობის სუბსიდიების, გარემოს დაცვის, შრომის სტანდარტების დაცვის და სოფლის მეურნეობის საკითხებზე მაშინ, როდესაც ამ თემებს CPTPP არსებით პრიორიტეტს ანიჭებს.

მიუხედავად ზემოაღნიშნულისა, 20 თავისაგან შემდგარი RCEP-ის შეთანხმება მნიშვნელოვანი დოკუმენტია თავისი მასშტაბითა და შინაარსით.

შეთანხმების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი უპირატესობა მდგომარეობს იმაში, რომ ის რეგიონული მომარაგების ჯაჭვში ჩართულ მენარმეებს საქონლის წარმოშობის დამადასტურებელი სერტიფიკატების კუმულატიურ და ხელსაყრელ რეგულაციებს სთავაზობს.

RCEP უდიდესი ეკონომიკური პოტენციალის მქონე შეთანხმებაა ბაზრისა და სამუშაო ადგილების შექმნისათვის. ამასთან, ის ხელმომწერ ქვეყნებს უზრუნველყოფს ვაჭრობის და ინვესტიციების განხორციელებისათვის საჭირო სპეციფიკურ რეგულაციებზე დაფუძნებული პირობებით, რაც თავის მხრივ ხელს შეუწყობს წარმოების ქსელის და ბაზარზე ღირებულებათა დარიცხვის ჯაჭვის (Value chain) სტაბილურობას.

RCEP ხაზს უსვამს ASEAN-ის საკვანძო როლს რეგიონის ეკონომიკაში, რადგან თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმება უმთავრესად ამ ორგანიზაციის წევრი-ქვეყნების მიერ ინიცირებული დოკუმენტია. სავაჭრო პროტექციონიზმის ზრდის პირობებში RCEP-ის მიზანია ინტეგრაციის გაღრმავება ASEAN-ის ქვეყნებს შორის და რეგიონულ ბაზარზე წვდომის მოპოვება. RCEP ხელს შეუწყობს ურთიერთდამოკიდებულების ზრდას და ჩინეთ-აშშ-ის მიერ დაწესებული სავაჭრო ბარიერებით გამწვავებული ვითარების ნორმალიზებას.

დიდი ალბათობით, RCEP-ს ეკონომიკაში მიწოდების და წარმოების ქსელზე უფრო მეტი ეფექტი ექნება, ვიდრე მოთხოვნაზე.

მოთხოვნის დინამიკა შესაძლოა არ იყოს მნიშვნელოვანი იმის გათვალისწინებით, რომ აზიის რეგიონის ქვეყნები მნიშვნელოვან სარგებელს იღებენ სხვადასხვა თავისუფალი სავაჭრო

შეთანხმებებით გარანტირებული ტარიფების ლიბერალიზაციისაგან. ამ მხრივ აღსანიშნავია ისეთი შეთანხმებები როგორიცაა: ASEAN-ის ქვეყნებს შორის ხელმოწერილი შეთანხმებები, ASEAN-ჩინეთის, ASEAN-ავსტრალიისა და ASEAN-ახალი ზელანდიის სავაჭრო შეთანხმებები.

მრავალმხრივი სავაჭრო შეთანხმებების არსებობა მნიშვნელოვანი მომენთია, მაგრამ ეს სულაც არ ნიშნავს იმას, რომ მათ არსებითი გავლენა ექნებათ მოთხოვნის სფეროზე. ამ არგუმენტს საფუძველს უმყარებს ის გარემოება, რომ რეგიონულ ბაზრებს შორის ხელმოწერილი შეთანხმებების არსებობის შემთხვევაშიც კი, საგარეო მოთხოვნა ყოველთვის გადანაწილდება შიდა მოთხოვნას.

RCEP-ის შეთანხმებისაგან, კერძოდ კი მიწოდებისა და ASEAN-ის რეგიონული ღირებულებათა დარიცხვის ჯაჭვების (Regional value chain – RVC) უნიფიცირებისაგან სარგებელს მიიღებს როგორც შეთანხმების ხელმოწერი 15 ქვეყანა, ასევე მსოფლიოს დანარჩენი ქვეყნებიც.

ASEAN-ის 2019 წლის სავაჭრო-საინვესტიციო და ტურიზმის წახალისების ცენტრის ანგარიშის თანახმად, ორგანიზაციის მონაწილეობა გლობალურ ღირებულებათა დარიცხვის ჯაჭვში (GVC) საშუალოდ 61%-ს შეადგენს, მაშინ როდესაც მსოფლიოს სხვა რეგიონების მაჩვენებელი 57%-ია. აღსანიშნავია, რომ რეგიონული ღირებულებათა დარიცხვის ჯაჭვი მნიშვნელოვანი ფაქტორი ხდება.

მიუხედავად იმისა, რომ გლობალური ღირებულებათა დარიცხვის ჯაჭვის წილი 2015 წლიდან თითქმის არ შეცვლილა, რეგიონული ღირებულებათა დარიცხვის ჯაჭვის წილი მუდამ იზრდება. ASEAN-ზე მოდის გლობალური ღირებულებათა დარიცხვის წილის 25%.

ASEAN-ის ქვეყნების მიწოდების ჯაჭვში ისეთი ინდუსტრიები არიან ჩაბმულნი, როგორებიცაა ელექტრონული საქონლის, მანქანა-დანადგარების და ავტომობილების წარმოების სექტორები.

RCEP-ის შეთანხმებაში ზემოაღნიშნული ინდუსტრიებისათვის გათვალისწინებული ტარიფების ლიბერალიზაცია ASEAN-ს გრძელვადიან პერიოდში გლობალური მასშტაბით მდგრად მიმწოდებლად აქცევს. აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ ამ ინდუსტრიებზე არ წყდება მოთხოვნა მეოთხე სამრეწველო რევოლუციის პირობებში.

მოსალოდნელია, რომ ადგილი ექნება მიწოდების ჯაჭვის დივერსიფიკაციას, რადგან ინდუსტრიების თითქმის 70%-80% ASEAN-ის ფარგლებს გარეთ მდებარეობს. აღნიშნული კი ცალკეულ ბაზრებს შორის გაამწვავებს კონკურენციას.

მალაიზიას აქვს ხელსაყრელი შესაძლებლობა სარგებელი მიიღოს RCEP-ის შეთანხმებაზე ხელმოწერის შედეგად, რადგან მას გააჩნია წვდომა უფრო დიდ რეგიონულ ბაზრებზე და პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებზე.

RCEP პირველი სავაჭრო შეთანხმებაა, რომელსაც ხელი მოაწერეს მალაიზიის მთავარმა სავაჭრო პარტნიორმა ქვეყნებმა-ჩინეთმა, იაპონიამ და სამხრეთ კორეამ.

ექსპერტების აზრით, RCEP-ის ქვეყნების ბაზრებზე წვდომის შედეგად გაიზრდება მალაიზიის ექსპორტის მოცულობაც. აქვე ხაზი უნდა გაესვას იმ ფაქტს, რომ მალაიზია ღრმად და ინტეგრირებული ASEAN-ის რეგიონულ და გლობალურ ღირებულებათა დარიცხვის ჯაჭვებში.

უნდა აღინიშნოს, რომ ავტომობილების, აგრობიზნესის, საკვების და სასმელის, სატრანსპორტო საშუალებებისა და მანქანა-დანადგარების მწარმოებელმა სექტორებმა შესაძლოა მოგება მიიღონ ამ სავაჭრო შეთანხმებისგან. აღსანიშნავია, რომ ეს სექტორები მალაიზიის სანარმოო სიმძლავრეების თითქმის ნახევარს შეადგენს.

RCEP-ის შეთანხმებას, როგორც განვითარებული, ასევე ნაკლებად განვითარებული ქვეყნების მცირე და საშუალო ბიზნესისთვის უკეთესი პირობების შეთავაზება შეუძლია.

ამ შემთხვევაში მალაიზია გამონაკლისი არ იქნება, რადგან ეკონომიკის 98%-ს მიკრო, მცირე და საშუალო საწარმოები წარმოადგენენ.

RCEP-ის შეთანხმების ხელმოწერით ჩინეთმა, იაპონიამ და სამხრეთ კორეამ ტარიფების ლიბერალიზაციის ვალდებულება იკისრეს. შეთანხმება მცირე და საშუალო ბიზნესს რეგიონულ ბაზრებზე

თავიანთი მობილურობის, საბაზრო კაპიტალიზაციის გაზრდის, მეტი ინვესტიციების მოზიდვის, საქონლისა და მომსახურების მიწოდების დივერსიფიკაციის მეტ პოტენციურ შესაძლებლობას აძლევს.

მეორე მხრივ, ზოგიერთმა ინდუსტრიამ შეიძლება დაკარგოს პარტნიორი ქვეყნები წარმოების შედარებით მაღალი ხარჯების გამო.

ზოგადად ჩინეთი და ვიეტნამი გამოირჩევიან ტანსაცმლისა და ტექსტილის წარმოების დაბალი ხარჯებით.

რეგიონულ ბაზრებზე დამკვიდრების მიზნით, ტანსაცმლისა და ტექსტილის ინდუსტრიებმა უნდა განსაზღვრონ მომარაგების ჯაჭვში თავიანთი ადგილი და შეიმუშაონ სტრატეგია, რომელიც მათ კონკურენტუნარიანობის ამაღლების საშუალებას მისცემს. წარმოების ხარჯების ფაქტორის გაუთვალისწინებლობა კონკრეტულ სექტორებს დააბარალებს.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, RCEP-ის შეთანხმების ხელმოწერით მალაიზიის ეკონომიკა სარგებელს მიიღებს, თუმცა დადებითი ეფექტი თავს მხოლოდ რამდენიმე წლის შემდეგ იჩენს.

მეორე მხრივ, RCEP-ის შეთანხმების მოქმედების არეალის ფარგლებს გარეთ პოლიტიკურ-ეკონომიკურ გაურკვევლობასთან დაკავშირებულ საკითხებს ნეგატიური გავლენა ექნება ამ შეთანხმებაზე და RCEP-ის შეთანხმებით მოსალოდნელ მალაიზიის ეკონომიკურ ზრდაზე.

2022 წელს ჩინეთსა და RCEP-ის შეთანხმების ხელისმომწერ დანარჩენ ქვეყნებს შორის სავაჭრო ბრუნვა 201 წელთან შედარებით 7.5%-ით, დაახლოებით 1.5 ტრლ აშშ დოლარამდე, ხოლო ჩინეთის ჩადებული ინვესტიციების რაოდენობა კი 23.1%-მდე, დაახლოებით 25 მლრდ აშშ დოლარამდე გაიზარდა.

მიუხედავად RCEP-ის პოზიტიური პერსპექტივებისა, შეთანხმების მოლაპარაკებების პროცესიდან ინდოეთის გასვლასთან ერთად მნიშვნელოვნად შემცირდა RCEP-ის მოქმედების არეალი. ინდოეთის 3 ტრლნ აშშ დოლარის ეკონომიკა მოცულობით თითქმის ASEAN-ის ეკონომიკის ტოლია. ASEAN-ის ლიდერების განცხადებით, მომავალში RCEP-ზე მიერთების სურვილის გამოხატვის შემთხვევაში ინდოეთისთვის კარი ღია რჩება.

ექსპერტების ვარაუდით, აშშ-ისა და ინდოეთის მიერ შეთანხმებაზე არ მიერთება ხელს შეუწყობს ჩინეთის გავლენის გაზრდას სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის რეგიონში, სადაც პანდემიის მიუხედავად ჩინეთის სავაჭრო ბრუნვა მაინც მატულობს. შექმნილი ვითარებით ასევე მოგებული დარჩებიან იაპონია და სამხრეთ კორეაც.

იაპონია, სამხრეთ კორეა და ჩინეთი რეგიონის ყველაზე მსხვილი ეკონომიკების მქონე ქვეყნები არიან და საერთო ჯამში RCEP-ის მშპ-ს 70%-სა და გლობალური მშპ-ს 25%-ს წარმოადგენენ. ამასთან აღსანიშნავია, რომ ეს ქვეყნები RCEP-ის ხელმოწერამდე არც ერთი რეგიონული თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმების წევრები არ ყოფილან.

სავაჭრო პროცედურების გამარტივებისა და სხვადასხვა სახის კონცესიების და ტარიფების ეტაპობრივი შემცირების გზით ექსპორტი და იმპორტი ამ ქვეყნებს შორის შეიძლება უფრო მეტად გაიზარდოს, ვიდრე ASEAN-ის ქვეყნებს შორის. პოტენციური სარგებლის მიმდებარე შეიძლება მოგვევლინოს ტექსტილის, ქიმიკატების, პლასტმასის, ელექტრონიკის და ელექტრონული საქონლის, ლითონის შენადნობების წარმოება, ასევე ავტომობილებისა და სათადარიგო ნაწილების მწარმოებელი კომპანიები.

ძალაში შევლის შემდეგ, მომავალი 20 წლის განმავლობაში აღნიშნული შეთანხმების ხელმოწერი ქვეყნებს შორის საქონელზე ტარიფების დიდი ნაწილის გაუქმება და საბაჟო რეგულაციების ჰარმონიზაცია იგეგმება.

20 წლის განმავლობაში ტარიფების 90%-ის შემცირების მიუხედავად, მეწარმეთათვის ყველაზე მნიშვნელოვან საკითხად რჩება არასათარიფო ბარიერების ლიბერალიზაცია. CPTPP-სგან განსხვავებით, RCEP-ის შეთანხმება ორიენტირებულია ტარიფების შემცირებაზე, რომლებიც

ისედაც დაბალია. თუმცა აუქმებს საქონლისა და მომსახურების ექსპორტსა და იმპორტზე არსებულ არასათარიფო ბარიერებს.

არასათარიფო ბარიერების შემსუბუქება ისეთივე მნიშვნელოვანი საკითხია, როგორც ტარიფების შემცირება. არასათარიფო ბარიერების შემსუბუქება პირველ რიგში იცავს ახლადდაარსებულ ინდუსტრიებს და ხელს უწყობს სამუშაო ადგილების შენარჩუნებას. ზოგადად არასათარიფო ბარიერების არსებობა აბრკოლებს თავისუფალი ბაზრის გამართულ ოპერირებას. მათი გაუქმებით ადგილობრივ ბაზრებზე პარტნიორი ქვეყნების მხრიდან შემოსული ბიზნესები არასამართლიან კონკურენციას აარიდებენ თავს.

ჩვეულებისამებრ, ASEAN-ში დამკვიდრებული პრაქტიკის მსგავსად, დროთა განმავლობაში RCEP-ის დებულებები მკაფიოდ ფორმირებული მექანიზმების შემუშავებისა და არასათარიფო ბარიერების გაუქმების შედეგად შესაძლოა შემდგომში კიდევ უფრო დაიხვეწოს და ყოვლისმომცველი გახდეს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- Wiendieck, Sebastian; Stark, Peter. 12 September 2023. "Asia's Free Trade Agreements in Focus: CPTPP, RCEP and IPEF" – <https://www.roedl.com/insights/asia-free-trade-agreements-cptpp-rcep-ipef>
- ASIAN DEVELOPMENT BANK. May 2022. "A NEW PARADIGM IN ASIAN REGIONAL COOPERATION?" – <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/792516/rcep-agreement-new-paradigm-asian-cooperation.pdf>
- Congressional Research Service. 17 October, 2022. "Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP)" – <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF11891>
- Caldecourt, James; Tickel, Amanda; Morris, Henry. 17 July 2023 "The UK Joins CPTPP" – <https://www2.deloitte.com/uk/en/pages/tax/articles/the-uk-in-cptpp-our-analysis.html>
- <https://www.freemalaysiatoday.com/>. 02 Jun 2023. "RCEP now in effect for all 15 members" –

THE REGIONAL COMPREHENSIVE ECONOMIC PARTNERSHIP (RCEP)

After almost a decade of negotiations, the RCEP was finally signed on 15 November 2020 by 10 ASEAN countries, along with Australia, China, Japan, New Zealand and South Korea (India was originally party to the RCEP negotiations, but it left the deal in 2019 due to concerns over the protection of its national interests and local industries).

The RCEP is the largest regional free trade agreement (FTA) outside the WTO. Its member states account for approximately 30% of the world's gross domestic product (USD 26.3 trillion), 30% of the world's population (2.3 billion), and total export value (5.2 trillion dollars) of signatory parties.

A unique feature of Agreement is that other countries may join after the conclusion and implementation of RCEP by the original 15 participating countries.

By 2021, RCEP gained recognition as a trade arrangement able to help revive international trade.

The RCEP entered into force on 1 January 2022. The agreement had required RCEP to come into practice 60 days after the date at which the minimum number of ratification notification is achieved— i.e., six ASEAN members and three non-ASEAN countries. As of 15 December 2021, six ASEAN members (Brunei Darussalam, Cambodia, the Lao PDR, Singapore,

Thailand, and Viet Nam) and five non-ASEAN countries (Australia, the PRC, Japan, the Republic of Korea, and New Zealand) had ratified the Agreement.

The RCEP is ASEAN led. The RCEP aims to achieve a modern, comprehensive, high-quality and mutually beneficial economic partnership agreement among RCEP members. The RCEP aims to bring together the 15 countries into a huge cohesive economic partnership with emphasis to promoting inclusive and equitable growth. It aims to streamline and integrate the ASEAN+1 FTAs into a single and more coherent trade and investment architecture in the region.

Key words: Southeast Asia, RCEP, CPTPP, ASEAN.